Збаразька централізована бібліотечна система
Методично-бібліографічний відділ

Серія: *«Широкий світ малої батьківщини»*

Ми тебе не забули, Тарасе!

Історія пам'ятника Кобзарю в с. Шили Збаразького району

Бібліографічна довідка

Збараж – 2014

Пошуково-дослідницька робота: О. Хомик, бібліотекар бібліотеки-філії с. Шили Збаразької ЦБС
Редактор: В. Радовська, провідний методист методично-бібліографічного відділу
Комп'ютерний набір: Г. Бондар
Відповідальна за випуск: О. Бойко, директор ЦБС.

Ми тебе не забули, Тарасе! [Текст]: історія пам'ятника Кобзарю в с.Шили Збар. р-ну: бібліогр. довідка / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; пошук.-досл. роб. О. Хомик; ред. В. Радовська. – Збараж: [б.в.], 2014. – 7 с.

Жителі Збаражчини свято бережуть пам'ять про Великого Кобзаря. Уже більше як півтора століття його твори – найбажаніші, найдорожчі книги в кожній домівці, найпоширеніші у кожній книгозбірні.

Видання присвячене 200-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка – великого сина свого народу.

Він був сином мужика і став володарем у царстві духу. Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком і вказав нові, світлі і вільні шляхи професорам і книжним ученим.

Бібліографічна довідка буде цікава бібліотечним працівникам, викладачам, вчителям та учням загальноосвітніх шкіл, краєзнавцям та всім хто цікавиться історією Збаразького району.

Електронну версію посібника розміщено на веб-сайті Збаразької ЦБС: http://www.zbarazh-library.com.ua

© Збаразька централізована бібліотечна система, 2014

В селі, уквітчанім садами,
Де ми родились і росли,
Гордяться славними синами,
Які за волю полягли.
Історія в селян в пошані
І пісня лине повсякчас
А на центральному майдані
Стоїть задуманий Тарас.

А. Клим «Рідне село»
зб. «Карби літ»

Проходячи не раз біля пам'ятника Т.Г. Шевченку, що біля Народного Дому в с. Шили, я ніколи не задумувалась над його історією. А історія цього пам'ятника дуже цікава.

В 1914 році до 100-річчя з дня народження Кобзаря був споруджений за народні кошти, до речі один з перших у Збаразькому повіті пам'ятник.

Під час відкриття промову мав громадський діяч, із села Залужжя, Андрій Шмигельський. Ось фрагмент його виступу:

«Поважна українська родино! Не золотом золочений, не сріблом сріблений, а – твердий кам'яний, як ваше тверде і тяжке, в чорній праці життя, не пишний та величний, а простий як ми всі душею, і скромний та вбогий, як наші достатки, поставили ми отсей пам'ятник. Не в честь царську та не в хвалу панську, але з глибокої шани до бувшого кріпака, для безсмертного Поета, співця невольного українського народу… Ми здвигаємо отсей пам'ятник на повсякденний спомин собі, нашим дітям і потомкам, про любов і терпіння Тарасове до рідної Вітчизни-України. Нехай його безсмертний геній витає посеред наших убогих осель… і вливає в серця наших синів і дочок і грядущих наших

Понівечене погруддя поета. Тернопільський краєзнавчий музей

потомків ту пламенну любов до України, якою горіло серце поета…».

Простояв пам'ятник, за одними даними до 1919, за іншими до 1920 року. Він був знищений поляками під час окупації Галичини. Щодо його відновлення відомості теж суперечливі. За одними джерелами це було 25 липня 1926 року заходом товариства «Просвіта». На свято, з нагоди відновлення пам'ятника, прибуло до семи тисяч людей із Збаражчини і сусідньої Кременеччини. Було багато патріотичних промов, виступав сільський хор, селянські вершники їхали в козацьких строях. Урочистий парад тривав понад три години. Це свято залишило свій слід у історії села.

Пам'ятник-погруддя Кобзаря у смушевій шапці і пальто був з білого каменю. Він був дуже подібний до пам'ятника Шевченку в сусідньому селі Лисичинці, Підволочиського району, який теж був встановлений у 1914 році і теж був двічі зруйнований.

У 1930 році пам'ятник Кобзарю в с.Шили під час пацифікації знову зруйнували. Його обмотали мотузками і повалили на землю. Багнетами і карабінами поляки його розбили і розстріляли. У середину підніжжя фундатори поклали записку з списком осіб та сумою, хто і скільки дав на відновлення пам'ятника. Отож, у пацифістів і була нагода побити цих людей. Відповідно до рішення окружного суду

м.Чортків в 1933 році, також було знищено твори Т.Шевченка в читальні села Шили.

У 1945 році, копаючи канаву біля школи, учні знайшли понівечене погруддя поета. Його можна побачити зараз в експозиції Тернопільського краєзнавчого музею за вітриною «Пацифікація».

Пам'ятник Т.Г. Шевченку біля Народного дому

Громада вирішила, що пам'ятник стоятиме знову. Правда пройшли роки, поки це сталось.

У 1958 році пам'ятник Шевченку на тому ж самому місці (навпроти школи) створив митець з Львова («шилівський зять») – Яків Чайка. Правда пам'ятник-погруддя відмінне від попереднього. Погруддя масивніше. На Кобзареві уже нема шапки.

Зараз тут щороку на Шевченківські свята відправляють молебні за Т. Г. Шевченком, а у народному Домі щороку відбуваються літературно-музичні вечори, вистави.

Отака історія цього пам'ятника. А закінчити хочеться уривком з вірша Д. Павличка «На відкритті пам'янтика Т.Г. Шевченка в с. Лозівці». До речі цей пам'ятник мав ідентичну історію.

Боялись Кобзаря пани,
І підпанки і яничари.

І двічі знищили дотла
Поета кам’яну подобу.
Та в тому камені жила
Снага, що встала тричі з гробу!
Бо то не камінь, а душа,
Його не зрушить жодна сила,
Не з’їсть іржа того ножа
Що правда на брехню гострила.
Здихаючи у тінях ряс
Пілати, вбивці, словоблуди.
Здалека дивляться на нас
Як псища загнані до буди
Дивіться: ось він наш Тарас!
Там, де стояв, стояти буде!!!

Література

Дуда, І. Навічно в пам'яті народній [Текст] / І. Дуда, Б. Мельничук // І. Дуда, Б. Мельничук. Тарас Шевченко на Тернопільщині. – Тернопіль: Новий колір, 2007. – С. 74-80: фотогр.

Збараж і околиці у спогадах емігрантів / упор. В.Гриб [та ін.] – Тернопіль: Тернопіль, 1993. – С. 213-216.

Малевич, А. Шили [Текст] / А.Малевич // А.Малевич. Просвіта на Збаражчині. – Збараж. – 1995. – С. 47.

Стебельський, В. Шили – село нездоланного духа [Текст] / В. Стебельський // Збаражчина: зб. ст., матеріялів і споминів / ред.. В.Жила. – Нью-Йорк, Торонто. – 1985. – Т. 2. – С. 353-358.